

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی ، گروه علوم تربیتی
پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: برنامه ریزی درسی

عنوان:

بررسی نقش عناصر برنامه درسی در پرورش مهارت های زندگی قرن 21
از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر تهران سال تحصیلی 90-91

استاد راهنما :

دکتر کامبیز پوشنه

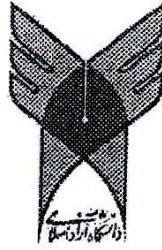
استاد مشاور :

دکتر علی اکبر خسروی

پژوهشگر :

معصومه نصرآبادی

زمستان 1391

سازمان پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند جهان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه و استغای فرهنگ و تمدن بشری، نادانستگیان و احمقانه بیات علمی و اخلاقی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تعهد می نگینیم:

- ۱- اصل برانست: التزام بر برانست جویی از حرکت و رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و محافظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به روح دانش و انکشاف نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم نام حرمت نام و انجام تحقیقات در رعایت جانب به خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت منافع ملی در نظر داشتن به پیشبرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

شکرشایان شمار از یومنان که توفیق را رفیق را بهم ساخت تا این پایان نامه

را به پایان برسانم

بدین وسیله از زحمات اساتید ارجمند جناب آقای دکتر کابینرپوشنه در مقام استاد راهنما و جناب آقای

دکتر علی اکبر خسروی در مقام استاد مشاور، که بارها نمودهای بی دریغ شان مراد تهیه این رساله یاری

نمودند صمیمانه سپاسگزارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب معصومه نصرآبادی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۹۰۶۶۲۴۱۲۰۰ در رشته علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی در تاریخ ۹۱/۳/۲۷ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی نقش عناصر برنامه درسی در پرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر تهران سال تحصیلی ۹۱-۹۰ " با کسب ۱۹/۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : معصومه نصرآبادی

تاریخ و امضاء

نصرآبادی

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۱۱/۳۰

دانشجوی کارشناسی ارشد معصومه نصرآبادی از پایان نامه خود دفاع

نموده و با نمره به حروف و با درجه مورد تصویب قرار

گرفت.

امضاء استاد راهنما

تقدیم بہ ماحنت قدس ممدوی (ع)

بہ خانوادہ عزیزم کہ ہمراہم بودہ اند و یاریم کردہ اند

و ہمہ آنان کہ در جستجوی حقیقت اند...

«اطلاعات مربوط به پایان نامه های کارشناسی ارشد»

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۶۰۳۹۰۲۰۲۰
نام و نام خانوادگی دانشجو: معصومه نصرآبادی شماره دانشجویی: ۸۹۰۶۶۲۴۱۲۰۰	سال و نیمسال اخذ پایان نامه: نیمسال اول ۹۱-۹۲ رشته تحصیلی: علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی
عنوان پایان نامه: بررسی نقش عناصر برنامه ریزی درسی بر پرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ دانش آموزان ابتدایی مدارس پسرانه شهر تهران سال ۹۱-۹۰ از دیدگاه معلمان ابتدایی	
نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر کامبیز پوشته	نام و نام خانوادگی استاد مشاور: دکتر علی اکبر خسروی
تعداد واحد پایان نامه: ۶	نمره پایان نامه دانشجو: (از ۱۸ نمره)
تاریخ تصویب پروپوزال: ۹۰/۱۲/۸	به عدد: به حروف:
تاریخ صدور کد شناسایی: ۹۱/۳/۲۷	نمره مقاله دانشجو (از ۲ نمره)
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۹۱/۱۱/۳۰	به عدد: به حروف:
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>هدف از این تحقیق بررسی نظر معلمان ابتدایی درمورد نقش عناصر برنامه درسی برپرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ دانش آموزان ابتدایی که با استفاده از یک تحقیق توصیفی پیمایشی بر روی ۳۷۰ نفر از معلمان ابتدایی مدارس پسرانه شهر تهران انجام شد. معلمان به صورت نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته ۶۰ سوالی که بر اساس ۱۰ عنصر برنامه ریزی اگر تنظیم شده بود جمع آوری شد و از طریق آزمون t مستقل مورد بررسی قرار گرفت و نتایج بدست آمده نشان داد که:</p> <p>- از نظر معلمان همه ی عناصر ده گانه برنامه درسی بیش از سطح متوسط بر پرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ مؤثر هستند.</p> <p>- عنصر هدف با عنصر محتوا، مواد آموزشی فضا و زمان رابطه معنی داری دارد و تأثیر بیشتری نسبت به این عناصر بر روی پرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ بر دانش آموزان دوره ابتدایی شهر تهران دارد.</p> <p>عناصر برنامه درسی از لحاظ میزان تأثیر برپرورش مهارت های زندگی قرن ۲۱ در دوره های مختلفی قرار دارند و اولویت این تأثیر با توجه به نظرات معلمان مشخص گردید.</p> <p>واژه های کلیدی: اهداف - محتوا - راهبردهای یاددهی - یادگیری - مواد و منابع آموزشی فعالیت های یادگیری دانش آموزان - زمان آموزش - فضای آموزش - گروه بندی دانش آموزان - ارزشیابی دانش آموزان</p>	

امضاء ریاست دانشکده:

تاریخ:

امضاء مدیر گروه:

تاریخ:

امضاء استاد راهنما:

تاریخ:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول: کلیات پژوهش
2	1-1 مقدمه.....
5	2-1 بیان مساله.....
7	3-1 اهمیت و ضرورت تحقیق.....
9	4-1 هدف های تحقیق.....
9	1-4-1 هدف اصلی.....
9	2-4-1 اهداف فرعی.....
10	5-1 سئوالات تحقیق.....
11	6-1 تعریف نظری مفاهیم.....
11	1-6-1 مهارت های زندگی.....
11	2-6-1 برنامه درسی.....
11	3-6-1 عناصر برنامه درسی.....
12	4-6-1 دوره ابتدایی.....
12	7-1 تعریف عملیاتی مفاهیم.....
	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
15	1-2 مقدمه.....
16	2-2 تاریخچه برنامه درسی.....
17	3-2 معنای لغوی برنامه درسی.....
18	4-2 مفهوم برنامه ریزی درسی.....
18	5-2 مفهوم برنامه درسی.....
20	2-5-1 جمع بندی تعاریف ارائه شده از برنامه درسی.....
22	2-5-2 برنامه ریزی درسی (مهندسی برنامه درسی).....
22	6-2 ابعاد برنامه ریزی درسی.....
23	7-2 مفهوم نظریه برنامه درسی.....
24	8-2 الگوهای برنامه ریزی درسی.....
25	9-2 عناصر برنامه درسی.....
27	10-2 عناصر برنامه درسی اکر.....
28	2-10-1- ضرورت تدوین اهداف.....

29	2-10-2 اصول تدوین اهداف
29	3-10-2 منابع تعیین اهداف
30	4-10-2 سطوح اهداف
30	5-10-2 محتوا
31	1-5-10-2 اصول انتخاب محتوا
34	2-5-10-2 سازماندهی محتوای برنامه درسی
34	3-5-10-2 سازماندهی عمودی محتوا
35	4-5-10-2 سازماندهی افقی محتوا
35	6-10-2 مسائل اساسی سازماندهی محتوای برنامه درسی
37	7-10-2 راهبردهای یاددهی-یادگیری
38	1-7-10-2 اهمیت و ضرورت بکارگیری روش های فعال در تدریس
44	2-7-10-2 مواد و منابع آموزشی
44	3-7-10-2 انواع مواد و منابع آموزشی و چگونگی انتخاب آن ها
45	4-7-10-2 نقش فناوری های اطلاعات و ارتباطات در آموزش و یادگیری
48	8-10-2 فعالیت های یادگیری دانش آموزان
52	9-10-2 زمان آموزش
53	10-10-2 فضای آموزش
54	11-10-2 گروه بندی دانش آموزان
55	1-11-10-2 آموزش به کمک بحث گروهی
72	11-2 عناصر برنامه درسی و مهارت های زندگی
72	1-11-2 تأثیر اهداف برنامه درسی بر مهارت های زندگی
74	2-11-2 تأثیر محتوای برنامه درسی بر یادگیری مهارت های زندگی
75	3-11-2 تأثیر راهبردهای یاددهی یادگیری بر مهارت های زندگی
76	4-11-2 تأثیر مواد و منابع آموزشی بر مهارت های زندگی
77	5-11-2 تأثیر فعالیت های یادگیری فراگیران بر مهارت های زندگی
78	6-11-2 تأثیر عنصر زمان بر مهارت های زندگی
79	7-11-2 تأثیر فضای آموزشی بر مهارت های زندگی
79	8-11-2 تأثیر ارزشیابی بر مهارت های زندگی
81	12-2 پیشینه داخل کشور
81	1-12-2 پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل ایران
87	2-12-2 پیشینه خارجی پژوهش
	فصل سوم: روش پژوهش
99	1-3 مقدمه

99	2-3 روش پژوهشی.....
99	3-3 جامعه آماری.....
99	4-3 نمونه آماری و روش نمونه گیری.....
100	5-3 ابزار پژوهشی و شیوه نمره گذاری آزمون.....
101	6-3 روایی و پایایی پرسشنامه ها.....
102	7-3 روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
104	1-4 تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
112	ب: تحلیل استنباطی داده ها.....
	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
167	1-5 یافته های پژوهش.....
167	2-5- بحث و نتیجه گیری.....
167	1-2-5 اهداف برنامه درسی.....
168	2-2-5-محتوای برنامه درسی.....
168	3-2-5 راهبردهای یاددهی- یادگیری.....
169	4-2-5 مواد و منابع آموزشی.....
170	5-2-5 فعالیت های یادگیری دانش آموزان.....
170	6-2-5 زمان آموزش.....
171	7-2-5 فضای آموزش.....
171	8-2-5 گروه بندی دانش آموزان.....
172	9-2-5- ارزشیابی دانش آموزان.....
172	10-2-5 منطق و چرایی.....
173	3-5 نتیجه گیری.....
174	4-5 محدودیت پژوهش.....
175	5-5 پیشنهادات.....
176	6-5 پیشنهادهاي کاربردي.....
	منابع.....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
100	جدول 3-1 توزیع فراوانی و درصد نمونه های آماری به تفکیک منطقه
101	جدول 3-2 ارتباط مفهوم مولفه های پژوهش (عناصر برنامه درسی) با سوالات پرسشنامه دبیران
102	جدول 3-3 پایانی پرسشنامه معلمان به تفکیک هر یک از خرده مؤلفه ها
104	جدول 1-4 مشخصات توصیفی دبیران
106	جدول 2-4 توزیع فراوانی سابقه کار دبیران
108	جدول 3-4 سابقه تدریس
109	جدول 4-4 توزیع فراوانی و در دبیران به تفکیک مدرک تحصیلی
112	جدول 4-5 مدرک
113	جدول 6-4 توزیع فراوانی و درصد معلمان به تفکیک اهداف
114	جدول 7-4 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر هدف
115	جدول 8-4: آزمون T مستقل
116	جدول 9-4: آزمون T مستقل
118	جدول 4-10 محتوا
119	جدول 11-4 شاخص های آماری نظر معلمان در مورد عنصر هدف
120	جدول 12-4: آزمون T مستقل
121	جدول 13-4: آزمون T مستقل
123	جدول 14-4 راهبردهای یاد دهی و یاد گیری
124	جدول 15-4 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر یادگیری -یاددهی
125	جدول 16-4: آزمون T مستقل
126	جدول 17-4: آزمون T مستقل
128	جدول 18-4 مواد آموزشی
129	جدول 19-4 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با مواد آموزشی
130	جدول 20-4 One-Sample Test
131	جدول 21-4 One-Sample Test
133	جدول 22-4
134	جدول 23-4 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر هدف
135	جدول 24-4 One-Sample Test
136	جدول 25-4 One-Sample Test
138	جدول 26-4

139	جدول 4-27 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با زمان آموزش
140	جدول 4-28
142	جدول 29- فضاي آموزشي
143	جدول 4-30 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با فضای آموزش
144	جدول 4-31 One-Sample Test
146	جدول 32- 4گروهبندي فراگیران
147	جدول 4-33 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر گروه بندی
148	جدول 4-34
148	جدول 4-35
151	جدول 36- 4 روشهاي ارزشیابي
152	جدول 4-37 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر ارزشیابی
153	جدول 4-38 One-Sample Test
154	جدول 4-39 One-Sample Test
156	جدول 40- 4 منطق وچرایی
157	جدول 4-41 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با عنصر منطق وچرایی
158	جدول 4-42
158	جدول 4-43 One-Sample Test
159	جدول 4-44 شاخص های آماری نظر معلمان در ارتباط با اولویت عناصر برنامه درسی
160	جدول 4-45 ANOVA
161	جدول 4-46: آزمون LSD

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
105	نمودار 1-4 توضیح فراوانی دبیران
107	نمودار 2-4 توزیع فراوانی سابقه کار دبیران.....
110	نمودار 3-4 توزیع فراوانی و در دبیران به تفکیک مدرک تحصیلی
111	نمودار 4-4 مدرک.....
112	نمودار 5-4 نمودار هیستوگرام نظر دبیران در رابطه با اهداف برنامه درسی
117	نمودار 6-4 نمودار هیستوگرام نظر دبیران در رابطه با عنصر محتوا
122	نمودار 7-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در رابطه با راهبردهای یاددهی و یادگیری ..
127	نمودار 8-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در رابطه با مواد آموزشی
132	نمودار 9-4 نمودار هیستوگرام نظر دبیران در ارتباط با فعالیت فراگیران
137	نمودار 10-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در ارتباط با زمان آموزش
141	نمودار 11-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در ارتباط با فضای آموزشی
145	نمودار 12-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در ارتباط با گروه بندی فراگیران
150	نمودار 13-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در ارتباط با عنصر روش های ارزشیابی ..
155	نمودار 14-4 نمودار هیستوگرام نظر معلمان در ارتباط با عنصر منطق و چرایی

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی نظر معلمان ابتدایی در مورد نقش عناصر برنامه درسی بر پرورش مهارت های زندگی قرن 21 دانش آموزان ابتدایی که با استفاده از یک تحقیق توصیفی پیمایشی بر روی 370 نفر از معلمان ابتدایی مدارس پسرانه شهر تهران انجام شد. معلمان به صورت نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته 60 سوالی که بر اساس 10 عنصر برنامه ریزی اگر تنظیم شده بود جمع آوری شد و از طریق آزمون t مستقل مورد بررسی قرار گرفت و نتایج بدست آمده نشان داد که:

- از نظر معلمان همه ی عناصر دهگانه برنامه درسی بیش از سطح متوسط بر پرورش مهارتهای زندگی قرن 21 مؤثر هستند.

- عنصر هدف با عنصر محتوا، مواد آموزشی فضا و زمان رابطه معنی داری دارد و تأثیر بیشتری نسبت به این عناصر بر روی پرورش مهارتهای زندگی قرن 21 بر دانش آموزان دوره ابتدایی شهر تهران دارد.

عناصر برنامه درسی از لحاظ میزان تأثیر بر پرورش مهارتهای زندگی قرن 21 در دوره های مختلفی قرار دارند و اولویت این تأثیر با توجه به نظرات معلمان مشخص گردید.

واژه های کلیدی: اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی، یادگیری، مواد و منابع آموزشی فعالیت های یادگیری دانش آموزان، زمان آموزش، فضای آموزش، گروه بندی دانش آموزان، ارزشیابی دانش آموزان، منطق و چرایی

فصل اول

کلیات پژوهش

1-1 مقدمه

دنیای کنونی دنیای پویا و در حال جهش های سریع است که با نگاه به آینده از گذشته خود اوج می گیرد و در این دنیا تربیت ذهن بر تربیت دست مقدم می شود امروزه خانواده ها در پرورش هوش و استعداد کودکانشان قدم های محکم تر و موثرتری نسبت به گذشته برمی دارند و انتظاراتشان در زمینه کارآمدی فرزندانشان نیز بالا تر رفته است. آنها دریافته اند که برای دستیابی به این مهم که همانا داشتن قدرت و توانمندی بیشتر در راه رسیدن به اهداف عالی تر است باید تفکر و اندیشه کودکان و نوجوانان را در سطح بالاتری پرورش داد.

بررسی ها نشان می دهد که امروزه علی رغم ایجاد و تغییرات فرهنگی و تغییردرشیوه های زندگی بسیاری از افراد در رویاروی با مسائل و مشکلات زندگی روزمره و مقتضیات آن آسیب پذیر بوده و فاقد تواناییهای لازم برای مواجهه با مشکلات هستند انسان ها برای مقابله سازگاران با موقعیت های متفاوت و کشمکش های زندگی به کارکردهایی نیاز دارند که آنها را در کسب این توانایی مجهز نماید. بهتر است چنین بیاندیسیم که بایستی کودکان را در برابر مشکلات و مسائل روانی واکسینه نماییم این کار با آموزش مهارت های زندگی به آنان عملی می گردد در نتیجه آنان می آموزند که در دنیای پیشرفته پیچیده کنونی چگونه خطرات را از خود دور سازند و در مورد توانمندی های خود به باورهای پایدار برسند.

مهارت‌های¹ زندگی به انسان ها می آموزد که چگونه شکنندگی را از خود دور ساخته و به مسائل زندگی به عنوان معماهای قابل حل نگاه کنند.

- یونسکو (1996) توجه به توسعه مهارت های افراد در کنار دانش آنها را چنین اعلام کرده است .

1- یادگیری برای زیستن 2- یادگیری برای انجام کار 3- یادگیری با هم زیستن 4- یادگیری برای زیستن که در این میان آموزش همزیستی با دیگران و یادگیری برای زیستن می تواند فرد را برای چگونگی رویارویی با چالش ها مسائل موجود و آینده توانا سازد . (رشیدی، 1385)

- سازمان بهداشت جهانی² (1998) در تعریف مهارت های زندگی می گوید مهارت های زندگی به معنای توانایی رفتار سازگارانه و مثبت است آن گونه که ما را قادر به مقابله با الزامات و مقتضیات زندگی روزمره کند .

1- مفهومی که سازمان یونسکو با عنوان کلی (یادگیری گنج درون) بر چهارستون (یادگیری

زیستی) (باهم زیستن³)، "انجام دادن"⁴ و " دانستن"⁵ یاد کرده است . در فضای آموزشی قرن 21 مقوله های سرعت و دقت و مهارت و اطلاعات و فناوری های نوین مطرح است در این فضا کلاس تحت عنوان سلف سرویس عمومی و مدرسه تحت عنوان جمهوری دانش نام می گیرد منظور از مهارت های زندگی در قرن 21 توانایی هایی است که سبب افزایش سلامت روانی افراد شده و در زمان روبه رو شدن با واقعیت های زندگی به آنان کمک می کند.

وقتی کودکان قادر باشند فکر کنند و نظرهای نوین ارائه نمایند از تفکر خلاق برخوردار می شوند که از مهارت های مهم زندگی انسان ها به شمار می رود از این قبیل مهارت هایی مانند تصمیم گیری ، قدرت حل مسئله ، خود آگاهی دوستی و همدلی اعتقادی و رهبری برنامه ریزی تحصیلی – زیستن بهداشتی و محیطی کنار آمدن با هیجانات و فشارهای روانی و سیاسی و... (سازمان بهداشت جهانی، 1993)

مهارت های زندگی توانایی های روانی ، اجتماعی برای رفتار انطباقی و موثر هستند که افراد را قادر می سازند تا بطور موثری با مقتضیات و چالش های زندگی روزمره مقابله کنند . آموزش مهارت های زندگی موجب ارتقاء رشد شخصی و اجتماعی ، محافظت از حقوق انسان ها و پیشگیری از مشکلات روانی – اجتماعی می شود . اهداف اصلی برنامه

¹-Skill of line

²-world Health orguni z ution

³-Hand

⁴- Heart

⁵-Head

آموزش مهارت های زندگی ، ارتقاء بهداشت روانی و پیشگیری اولیه از آسیب های اجتماعیست . (منصور دهستانی ، 1387)

بعد عملی و یا عملیاتی کسب مهارت و تجربه ناشی از اقداماتی است که تقریباً برای هر کس از صفر شروع و تابی نهایت ادامه می یابد . اما تجربه و مهارت های نظری معلول آموزش هایی هستند که بعد انسان داده می شود که به سهم خود به آموزش های رسمی و غیررسمی تفکیک می شود .

فرانسیس کلاین⁶ استاد برنامه ریزی درسی آمریکا در مقاله خود تحت عنوان (الگو های طراحی برنامه درسی) این سؤال اساسی را مطرح می کند که یک برنامه درسی به چه گونه ای از رشد و کمال در دانش آموز بایستی کمک کرده و یآن را محقق سازد ؟ او در ادامه می گوید: در واقع اگر تصمیمات اتخاذ شده درباره نوع منابع اطلاعات مورد استفاده و عناصر برنامه درسی با یکدیگر سازگاری داشته باشند برنامه درسی از همخوانی درونی برخوردار می باشد .

بالعکس ، چنانچه با منابع اطلاعاتی و عناصر برنامه بطور یکنواخت برخورد نشود و تصمیمات در این دوسطح هیچگونه رابطه تعریف شده و روشنی با یکدیگر نداشته باشد . طرح برنامه درسی گنک و نامفهوم و نتیجتاً از پتانسیل اثرگذاری برنامه بردانش آموز کاسته خواهد شد. (کلاین ، 1367 ، ترجمه مهرمحمدی)

آموزش مهارت های زندگی یک رویکرد کل نگر برای توانمند کردن افراد برای شناخت خود و دیگران در محیط می باشد . در یادگیری مهارت ها تنها نوع یادگیری نیست که اتفاق می افتد ، افراد دانش واطلاعات نیز به دست می آورند ونگرش ها و ارزش ها را نیز تحت تاثیر قرار می دهند افراد علاوه بر اینکه یاد می گیرند مهارت های زندگی را در موقعیت واقعی زندگی به کار ببرند حقایقی رانیز درباره موقعیت های مختلف می آموزند. (کریس ال کلینکه7 ، 1388)

بدیهی ست که برنامه ریزان درسی و همین طور معلمان و همه افراد دلسوز در زمینه تعلیم و تربیت با شناخت نارسایی های مربوط به عناصر برنامه درسی که موثر بر پرورش مهارت های زندگی دانش آموزان ابتدایی هستند در مسیری صحیح خواهند توانست مشکلات موجود در این زمینه را بر طرف

⁶-klein

⁷ - Lklinik

نموده و برای همه دانش آموزان بستری مناسب را در جهت یادگیری مهارت های زندگی فراهم آورند.

2-1 بیان مساله

در آستانه قرن بیست و یکم در حوزه آموزش و پرورش با توجه به سطح انتظارات افکار عمومی ،

نسبت به برون دادهای فعلی نظام تعلیم و تربیت کاستی های قابل توجهی احساس می شود

انسان به عنوان یک موجود اجتماعی بدون کسب تجارب و مهارت های متعدد در طول حیات خود نمی دانست به توانایی ها و قابلیت هایی که وی را از سایر حیوانات مجزا و متمایز می سازد دست یابد.

مهارت های زندگی با تمام ابعاد وزیر شاخه های آن نقش اساسی در سازگاری فرد در اجتماع و کمک به هم نوعان خود و عضو مفید جامعه بودن وی دارد .

مدرسه مهم ترین محل برای آموزش مهارت های زندگی است . محتوای برنامه آموزش مهارت های زندگی باید در محیط مدرسه نمود عینی داشته باشد . و مدارس باید دارای فضای سالم – بهداشتی و امن باشند و همه امور در مدرسه باید منعکس کننده پیام های درسی مهارت های زندگی باشد. (ولی زاده، 1381)

* از طرفی تغییرات سریع به وجود آمده در عرصه های مختلف و تغییر نیازمندی های جامعه همگی ضرورت بازنگری در آموزش و پرورش را فراهم کرده است لذا پرداختن به برنامه های آموزشی در آموزش و پرورش که بخشی از آن عناصر برنامه درسی است ضروری به نظر می رسد راجرکافمن می نویسد درجه ی موفقیت یک نهاد یا سازمان آموزشی به میزان هم خوانی قصد آن سازمان با قصد جامعه بستگی دارد . از این رو شایسته است توانمند سازی کودکان ونوجوانان جهت مقابله وپیشگیری از رفتار های پر خطر در محیط آموزشی مانند مدرسه مورد توجه قرار گیرد . طرح آموزش های مهارت های زندگی یکی از برنامه های موفق در زمینه پیشگیری از آسیب های اجتماعی در دانش آموزان می باشدوبه طور کلی دانش وتوانایی دانش آموزان را درمقابله با خطرانی که زندگی آنها را تهدید می کند افزایش می دهد. (پرویزیان، 1388)

رشد دانش و فناوری در قرن 21 به بالاترین سطح خود در تاریخ معرفت بشری رسیده وباخود تحولات وتغییرات خیره کننده ای را در ابعاد گوناگون همچون اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی ، فرهنگی به ویژه تولید علم ودانش به همراه داشته است . شیوه های رویارویی با مسائل موجود نوظهور ، هماهنگی وسازگاری با تغییرات وتحول ارتباط وفشار های ناشی از شرایط محیطی و... همه از مشکلاتی هستند که پیش از پیش در عصر جدید

مطرح می شوند. بنابراین زندگی در چنین شرایطی زیستن یعنی زندگی سالم و با نشاط توأم با صلح، بالندگی و کارآمدی را به ارمغان می آورد. مهارت های زندگی مهارت های شخصی و اجتماعی است که کودکان و نوجوانان باید آن را یاد بگیرند تا بتوانند در مورد خود و انسان های دیگر و کل اجتماع به طور مؤثر و شایسته و مطمئن عمل نمایند. انتقاد مهم به تعلیم و تربیت رسمی این است که به برخی مهارت های حرفه ای و ابزاری و تنها بر بعد شناختی (سواد) تمرکز کرده است و به دیگر ابعاد فکری و روانی و اجتماعی توجه ندارد. از دیگر سو، محققان نشان داده اند که مهارت های زندگی می تواند به طور نظامدار و از طریق موقعیت های یادگیری غیر رسمی یاد گرفته و تقویت شود. مدرسه علاوه بر کارکرد های رسمی آموزش خواندن و نوشتن باید در زمینه های آموزشی مهارت های زندگی به دانش آموزان نیز ایفای نقش کنند. ضرورت یاری افراد جهت رشد بهتر مهارت های زندگی و معیشت خود رفته رفته از اهداف مهم آموزش و پرورش تلقی می شود زیرا دانش اکتسابی از تجارب عملی، پایدارتر از معلومات بدست آمده از برنامه های آموزشی است. آموزش مهارت های زندگی علاوه بر پیشگیری از رفتار های پر خطر باعث مشارکت فعال والدین و کارکنان مدرسه در فرآیند آموزش، بهبود عملکرد تحصیلی و ایجاد فضای مناسب برای دانش آموزان است. (بنیاد زاده، 1373، ص 5)

در سال های اخیر پژوهش های متعددی در رابطه با تاثیر آموزش و مهارت های زندگی در رشد اجتماعی دانش آموزان انجام شده است که اکثر آنها نتایجی مانند تقویت اعتماد به نفس، پرورش روحیه مشارکت و همکاری و به طور کلی تامین سلامت جسمی و بهداشت روانی را به همراه دارد اما از دیدگاه برنامه درسی و تاثیر آن در پرورش مهارت های زندگی به طور خاص کمتر پژوهش صورت گرفته است.

کسب مهارت های زندگی در مدارس برای دانش آموزان امری حیاتی است تا برای ورود به زندگی توأم با کار و تلاش و مسئولیت آماده گردند. با توجه به اهمیت آموزش مهارت های زندگی در دوران زندگی افراد جامعه و به دلیل اینکه کودکان یکی از بهترین دوران زندگی خود را در مدارس ابتدایی به سر می برند (12-6 سالگی) که از هر حیث آماده فراگیری انواع مهارت های زندگی هستند و با توجه به اهمیت نقش برنامه درسی و عناصر آن در پرورش مهارت های زندگی سؤال پژوهش عبارت است از اینکه عناصر برنامه درسی مؤثر بر آموزش مهارت های زندگی قرن 21 دوره ابتدایی کدا مند؟

3-1 اهمیت و ضرورت تحقیق

نزدیک به چهار دهه است که در ادبیات روان شناسی، در سطح دنیا آموزش مهارت های زندگی آن هم از پایه و شاید حتی قبل از دبستان به شدت مورد توجه قرار گرفته است و این دوره ی آموزشی در دو گروه مهارت های عام شامل خودآگاهی، همدلی، ارتباط مؤثر، کنترل خشم، مقابله با هیجان های منفی، آموزش حل مساله، تصمیم گیری، تفکر خلاق